

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 31ΗΣ ΜΑΪΟΥ 1984

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΤΑΡΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰωάννης Καρμίρης, παρουσιάζων τὸ ὑπὸ τοῦ ἐν Σαμπεζὺ τῆς Γενεύης Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Centre Orthodoxe du Patriarcat Oecuménique) ἐκδοθὲν νέον βιβλίον αὐτοῦ περὶ τοῦ Λουθήρου καὶ τῆς Γερμανικῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν οἰκουμενικῇ προοπτικῇ, εἶπε περὶ αὐτοῦ τὰ ἐξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη εἶχον τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω δις ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας τὸ ὑπὸ τοῦ ἐν Σαμπεζὺ τῆς Γενεύης Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πραγματοποιηθὲν πλούσιον ἐκδοτικὸν ἔργον αὐτοῦ. Ἀλλὰ λήγοντος τοῦ παρελθόντος ἔτους 1983 ἐκυκλοφορήθη ὑπὸ τοῦ Κέντρου τούτου νέος περισπούδαστος τόμος ὑπὸ τὸν τίτλον: «Luther et la réforme allemande dans une perspective oecuménique», ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου Λουθηρανισμοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 500ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ μεταρρυθμιστοῦ Μαρτίνου Λουθήρου. Ὑπενθυμίζεται, ὅτι εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦτον συμμετέσχε καὶ ἡ ἡμετέρα Ἀκαδημία δι' ἐκτάκτου ἐιδικῆς ἐκδηλώσεως ἐν τῇ αἰθουσῇ ταύτῃ κατ' Ἰανουάριον 1983. Τοῦ ἑορτασμοῦ λοιπὸν τούτου, συμμετέχον καὶ τὸ Πατριαρχικὸν Κέντρον τοῦ Σαμπεζὺ (Chambésy), ὠργάνωσεν ἀπὸ 25 Ἀπριλίου μέχρι 29 Μαΐου 1982 τὸ τρίτον θεολογικὸν σεμινάριον αὐτοῦ πρὸς μελέτην τῶν κατὰ τὸν Λούθηρον, τὰ Πρακτικὰ τοῦ ὁποίου δημοσιεύονται ἐν τῷ μετὰ χεῖρας τόμῳ ἐκ σελίδων 502. Τοῦ σεμιναρίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἡσχολήθη ἐιδικῶς περὶ τὸ ὑποδηλωθὲν θέμα: «Ὁ Λούθηρος καὶ ἡ Γερμανικὴ Μεταρρύθμισις ἐν οἰκουμενικῇ προοπτικῇ», μετέσχον ἐξήκοντα περίπου ἐιδικοὶ θεολόγοι, ὀρθόδοξοι καὶ ἑτερόδοξοι, τῶν ὁποίων 27 εἰσηγήσεις συμπεριελήφθησαν εἰς τὸν παρόντα τόμον, καὶ δὴ

εἰς τὰς χρησιμοποιηθείσας τρεῖς γλώσσας: γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ἀγγλικὴν.

Τοῦ βιβλίου προτάσσεται σύντομος πρόλογος τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κέντρου μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ Παπανδρέου, ἔπεται δὲ εἰσαγωγή, ἐν τῇ ὁποίᾳ μνημονεύονται καὶ ἀναλύονται διὰ βραχέων αἱ γενόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σεμιναρίου εἰσηγήσεις, κατανεμηθεῖσαι μεθοδικῶς εἰς τὰς ἐπομένους πέντε κατηγορίας καὶ δημοσιεύμεναι εἰς ἰσάριθμα τμήματα.

Ἐν τῷ πρώτῳ τούτων, ἐπιγραφομένῳ: «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου», δημοσιεύεται (σελ. 23 – 124) εἰσαγωγικὴ μελέτη τοῦ ἐν Βόννη καθηγητοῦ W. Schneemelcher.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι, ἐπιγραφομένῳ: «Θέματα θεολογικά», δημοσιεύονται (σελ. 127 – 320) αἱ ἐπόμεναι δέκα τρεῖς εἰσηγήσεις:

Τοῦ ἐν Ζυρίχῃ καθηγητοῦ H. F. Geisser ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἡ δικαιοσύνη παρὰ τῷ Μαρτίνῳ Λουθέρῳ».

Τοῦ ἐν Ρώμῃ καθηγητοῦ J. Wicks: «Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ πίστις ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ Λουθήρου».

Τοῦ ἐπισκόπου Διοκλείας Καλλίστου Ware: «Ἡ σωτηρία καὶ ἡ θέωσις ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ θεολογίᾳ».

Τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ καθηγητοῦ D. Staniloae: «Ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης παρὰ τῷ Λουθέρῳ».

Τοῦ ἐν Ρώμῃ καθηγητοῦ J. Vercauysse: «Ὁ λόγος καὶ τὸ μυστήριον ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ Λουθήρου».

Τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ W.- D. Hauschild: «Ὁ λόγος καὶ τὸ μυστήριον κατὰ τὴν μεταρρυθμιστικὴν ἄποψιν τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου».

Τοῦ ἐν Παρισίοις καθηγητοῦ J. Breck: «Ἐξήγησις καὶ ἐρμηνεία ὡς ἐρμηνευτικὸν πρόβλημα».

Τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ καθηγητοῦ B. Στογιάννου: «Ἡ περὶ δύο βασιλειῶν διδασκαλία τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου».

Τοῦ ἐν Χαϊδελβέργῃ διδάκτορος U. Duchrow: «Ἡ διδασκαλία περὶ δύο βασιλειῶν ὡς πηγὴ διὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν».

Τοῦ ἐν Βόννη καθηγητοῦ M. Honecker: «Ἡ παγκόσμιος εὐθύνη τῆς πίστεως— ἡ ἠθικοπολιτικὴ διάστασις τῆς θεολογίας τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου».

Τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ G. Kretschmar: «Ὁ Λουθηρος καὶ τὸ παλαιόχριστιανικὸν δόγμα».

Τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ καθηγητοῦ Th. Schober: «Ἡ πίστις καὶ τὰ ἔργα παρὰ τῷ Λουθέρῳ».

Τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη καθηγητοῦ Γ. Μαντζαρίδου: «Ἡ πίστις καὶ τὰ ἔργα: ἄσκησις, μοναχισμὸς καὶ συνεργισμὸς».

Ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι, ἐπιγραφομένῳ: «Ὁ Λούθηρος ἀπὸ τῶν διαφορῶν ὁμο-
λογικῶν ἐπόψεων», δημοσιεύονται (σελ. 323 – 400) αἱ ἀκόλουθοι τέσσαρες εἰση-
γήσεις:

Τοῦ ἐν Γενεύῃ διδάκτορος Ch. Graves: «Ὁ Λούθηρος ἐξ ἐπόψεως ἀγγλικα-
νικῆς».

Τοῦ ἐν Γενεύῃ καθηγητοῦ P. Fraenkel: «Ὁ Λούθηρος ἐξ ἐπόψεως τῶν Ρω-
μαίων ἀντιπάλων του».

Τοῦ ἐν Münster καθηγητοῦ E. Iserloh: «Ὁ Λούθηρος καὶ ἡ Μεταρρύθμισις
ἐξ ἐπόψεως καθολικῆς».

Καὶ τέλος τοῦ ὁμιλοῦντος, μὲ θέμα: «Ἡ θέσις τοῦ Λουθήρου ἔναντι τῆς Ὁρ-
θοδόξου Ἐκκλησίας».

Ἐν τῷ τετάρτῳ τμήματι, ἐπιγραφομένῳ: «Ὁ Λούθηρος καὶ ἡ ἐνότης
τῆς Ἐκκλησίας», δημοσιεύονται (σελ. 403 – 475) αἱ ἐπόμεναι τέσσαρες εἰσηγήσεις:

Τοῦ ἐν Ἀθήναις καθηγητοῦ N. Νησιώτου: «Υφίσταται ἐκκλησιαστικὴ τις
ὄντολογία ἐν τῇ ἐκκλησιολογίᾳ τοῦ Λουθήρου;».

Τοῦ ἐν Τυβίγγῃ καθηγητοῦ H. Oberman: «Ὁ ἀγὼν τοῦ Λουθήρου διὰ τὴν
Ἐκκλησίαν».

Τοῦ ἐν Iowa καθηγητοῦ G. - W. Forell: «Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Λουθήρου
καὶ ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας».

Τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Ἀστραχάν Μιχαὴλ καὶ τοῦ μητροπολίτου τοῦ Ἐλ-
σίνσκι Ἰωάννου μὲ θέμα: «Παράδοσις καὶ ἱερωσύνη».

Τέλος εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν στρογγύλην τράπεζαν ἐξητάσθη τὸ θέμα:
«Ὁ Λούθηρος καὶ ἡ Γερμανικὴ Μεταρρύθμισις ἐν οἰκουμενικῇ προοπτικῇ» (σελ.
479 – 496), ὑπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ καθηγητοῦ H. Meyer καὶ τοῦ ἐν Γενεύῃ κα-
θηγητοῦ P. Fraenkel, ἐνῶ ὁ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης J. Thorens
ὠμίλησε μὲ θέμα: «Γενεύη: Πόλις - Ἐκκλησία ἐν οἰκουμενικῇ κλήσει — ἡ Ὁρθό-
δοξος παρουσία ἐν Γενεύῃ καὶ ἡ σπουδὴ τοῦ Λουθήρου».

Ἐν κατακλειδί παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκ τῆς γενομένης ἀπλῆς μνείας τῶν περιε-
χομένων τοῦ παρουσιαζομένου βιβλίου καταφαίνεται ἡ μεγάλη ἐπιστημονικὴ σπου-
δαιότης αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ σημασία τῆς Ἑλληνορθοδόξου παρουσίας καὶ ἀποστολῆς
τοῦ ἐκδόντος αὐτὸ Πατριαρχικοῦ Κέντρου ἐν Γενεύῃ, τὸ ὅποῖον ἐπέτυχε νὰ ἐπανα-
λάβῃ καὶ συνεχίσῃ τὸν πρῶτον θεολογικὸν διάλογον μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-

άρχου Ἱερεμίου Β' καὶ τῶν Λουθηρανῶν θεολόγων τῆς Τυβίγγης καὶ δὴ ἐπὶ διορθοδόξου καὶ διεκκλησιαστικοῦ ἐπιπέδου καὶ ἐν ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικῷ πνεύματι.

Ἄλλ' ἀντὶ ἄλλων προσωπικῶν παρατηρήσεων ἡμῶν προτιμῶμεν νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα παρατηρήσεις τινὰς τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης Justin Thorens, ὅστις ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του ὑπὸ τὸν μνημονευθέντα χαρακτηριστικὸν τίτλον: «Γενεύη: Πόλις — Ἐκκλησία ἐν οἰκουμενικῇ κλήσει — ἡ Ὁρθόδοξος παρουσία ἐν Γενεύῃ καὶ ἡ σπουδὴ τοῦ Λουθήρου», παρετήρησε, σὺν ἄλλοις, καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ οἶκός σας οὗτος, τὸ Ὁρθόδοξον Κέντρον, διαδραματίζον ἐνταῦθα ρόλον συνδιαλλακτικόν, εἶναι ὁ ἐν τῇ Δύσει τόπος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκπροσωπεῖται μία ὑπερχιλιετῆς λαμπρὰ παράδοσις. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἴδρυτοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου δέον τοῦτο, σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, ἵνα ἐξελιχθῇ εἰς ἴδρυμα πανεπιστημιακόν, τοῦθ' ὅπερ εὐχομαι ζωηρῶς ὅπως γίνῃ ἐν συνεργασίᾳ μεθ' ἡμῶν. Ἡ πόλις αὕτη ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ὡς τόπος συναντήσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Δύσις δύνανται νὰ διαλέγωνται καὶ ἐρευνῶσι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἐνότητα».

Οὕτω τὸ Πατριαρχικὸν Κέντρον κινεῖται ἐπὶ ἐπιπέδου οἰκουμενικοῦ, ὡς Ὁρθόδοξον Κέντρον πασῶν τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, Κέντρον ἀληθῶς τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῇ Δύσει, τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὸ σεμινάριον τοῦτο ἐν τῇ πόλει τοῦ Καλβίνου, τῇ Γενεύῃ, εἰς τὸν μεταρρυθμιστὴν Λούθηρον, ὅστις μετὰ τοῦ Καλβίνου ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότερα προσωπικότης τῆς Μεταρρυθμίσεως.